

Национален институт на правосъдието
“Повишаване капацитета на съдебната система и обучение по Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи в Националния институт на правосъдието”
Договор № 93-00-42/20.02.2013 НФМ 2009-2014

Дело Titarenko срещу Украйна (Titarenko v. Ukraine), жалба № 31720/02

Решение на пето отделение от 20 септември 2012 г., окончателно от 20 декември 2012 г.

Признанието в извършване на престъпление, което е било направено от задържаното лице в „неофициален разговор“ с полицията и в отсъствие на адвокат, макар да е било повторено след това и при официален разпит, следва да се изключи от съда от доказателствения материал при произнасяне по обвиненията срещу подсъдимия

ФАКТИТЕ

През юли 1996 г. жалбоподателят бил обявен за издирване по обвинение за убийство и опит на убийство на полицейски служители. Същият бил задържан и на 9 август 2000 г. бил екстрадиран от Гърция в Украйна. Същият ден от адвокатската колегия назначили адвокат Р. за представител на жалбоподателя, считано от 11 август.

Жалбоподателят твърди, че след пристигането му в Украйна е бил задържан в полицейски участък, където е бил бит в продължение на три дни докато не признал, че е извършил инкриминираните деяния. Според осъдителната присъдата от 2004 г. на 10 август 2000 г. двама полицейски служители се срещнали с жалбоподателя в участъка с цел неофициален разговор, свързан с трафик на оръжие в региона. Полицаите не го били разпитвали за убийството, а жалбоподателят сам бил признал, че при опит да бягство от местопрестъплението е хвърлил ръчна граната. Други двама полицаи също посетили жалбоподателя отново във връзка с друго престъпление. Те свидетелстват, че жалбоподателят им заявил, че е невинен, но отказал да направи официално изявление в отсъствие на адвоката си. Всички четирима полицаи отричали да са използвали принуда.

На 11 август на жалбоподателя било предявено обвинението в присъствие на адвоката му. Той потвърдил самопризнанията си и не направил оплакване, че е бил малтретиран. Според жалбоподателя след тази дата в продължение на 15 дни не му било позволено да контактува с адвоката си. Според правителството на 29 август по желание на жалбоподателя той е бил разпитан в отсъствието на адвоката. В останалите от тези 15 дни адвокат Р. не е подавал искания за срещи с жалбоподателя.

През ноември 2000 г. жалбоподателят променил показанията си и заявил, че самопризнанията му са били изтръгнати с принуда.

Съдебният процес започнал на 19 септември 2001 г. По време на заседанията жалбоподателят бил държан в метална клетка, а банката на адвоката му била на известно разстояние от решетките. С присъда от 6 април 2004 г. жалбоподателят бил намерен за виновен по повдигнатите му обвинения и осъден на 15 години лишаване от свобода. Наред с други доказателства присъдата била мотивирана с признанията на жалбоподателя и другия обвиняем, дадени в присъствието на техните адвокати. Присъдата била потвърдена от Върховния съд.

ПРАВОТО

Жалбоподателят е отправил няколко оплаквания пред Съда.

По оплакването от условията в украинските затвори Съдът е намерил, че в нарушение на Конвенцията жалбоподателят е бил подложен на унизително отношение (§§48-57).

По оплакването за нарушение на чл. 3 във връзка с държането на жалбоподателя в метална клетка по време на съдебния процес Съдът не е намерил нарушение на тази разпоредба, като е приел, че мерките за сигурност при обстоятелствата по случая не са били прекомерни и следователно не достигат прага на суровост по смисъла на чл. 3 от Конвенцията (§§58-64).

Съдът не е намерил нарушение на чл. 5 § 3 от Конвенцията във връзка с оплакването на жалбоподателя от продължителността на задържането му под стража, но е намерил нарушение на чл. 5 § 4 във връзка със сроковете, в които съдилищата са се произнасяли по жалбите срещу задържането му (§§ 65-79).

80-85. По чл. 6 от Конвенцията жалбоподателят се оплаква, че е било нарушено правото му на защита и правото му на справедлив съдебен процес, защото не му е бил назначен служебен адвокат веднага след задържането му и защото в продължение на 15 дни е бил лишен от право на контакти с адвоката му. Освен това по време на съдебните заседания е бил държан зад метална решетка и това е ограничавало правата му на защита.

Право на адвокатска помощ по време на първите етапи на разследването

86. „Макар и не абсолютно, правото на всеки обвинен в извършването на престъпление да бъде ефективно защитаван от адвокат, дори и служебно назначен, е една от основните характеристики на справедливия процес. Освен това, тогава когато справедливостта на съдебния процес може да бъде сериозно засегната от нарушения на първоначалните етапи на производството, чл. 6 може да бъде приложим към периода преди делото да бъде внесено в съда. Начинът, по който се прилагат чл. 6 §§ 1 и 3 (с) по време на досъдебното производство зависи от характеристиките на производството и фактите по случая. По правило чл. 6 изисква обвиняемият да може да се ползва от адвокатска помощ на първите етапи на полицейското разследване. Принципно, правото на защита ще бъде необратимо накърнено, ако осъждането се основава на признания, направени по време на полицейски разпит в отсъствието на адвокат.“

87. Съдът намира, че в настоящия случай въпросът за участието на адвокат трябва да бъде преценен от самото начало на привеждането на жалбоподателя в Украйна. Съдът отбелязва, че преди провеждането на официалните разпити, макар на жалбоподателя да е бил назначен служебен защитник още при довеждането му в Украйна, той на два пъти е бил разпитан неофициално от полицаи без адвокат. По време на тези неофициални срещи, които според полицията касаели различни от обвинението въпроси, се твърди, че жалбоподателят се е признал за виновен в извършването на престъплението, за което е бил издирван и екстрадиран до Украйна. Според Съда всеки един разговор между задържано лице, заподозряно в извършването на престъпление и полицията, следва да се счита за официален контакт и не може да бъде определян като „неофициален разпит“, както е направил апелативния съд. Видно от материалите по делото след разпита на жалбоподателя в отсъствието на адвокат той е признал извършването на много тежко престъпление. Фактът, че е повторил това признание в присъствието на адвокат, не променя извода, че правата на защита на жалбоподателя са били непоправимо накърнени още в самото начало на производството, и че националните съдилища не са реагирали на това процесуално нарушение по подходящ начин, а именно като изключат тези признания от доказателствата по делото срещу жалбоподателя.“

88-89. С оглед горното заключение, че правата на жалбоподателя по чл. 6 §§ 1 и 3 (с) са били нарушени още от самото начало на производството, Съдът не счита за необходимо да се произнася по оплакванията, че жалбоподателят не е имал контакт с адвоката си в продължение на 2 седмици и че на 29 август е бил разпитван без адвокат.

Контакт с адвокат по време на съдебните заседания

90. Правителството поддържа, че в съдебната зала адвокатът се е намирал съвсем близо до металната решетка, а по искане на жалбоподателя съдът е можел да разреши провеждане на конфиденциален разговор.

91. Жалбоподателят сочи, че адвокатът е бил на разстояние между три и пет метра от решетката, а процедурата за получаване на разрешение от съда за конфиденциален разговор е била сложна и тромава.

92. Съдът напомня извода си, че с оглед обстоятелствата по случая предприетите мерки за сигурност в съдебната зала не изглеждат прекомерни. Безспорно мерките са ограничавали възможностите за комуникация между жалбоподателя и неговия адвокат, но те все пак не са били лишени напълно от контакт. Жалбоподателят не е доказал, че не е можел да поиска стола на адвоката му да бъде приближен до решетката или пък че му е било отказано да проведе частен разговор с адвоката. Освен това в нито един момент жалбоподателят не е възразил пред председателя на състава за накърняване на правото си на защита.

93. Поради това Съдът намира, че по време на съдебните заседания правата на жалбоподателя не са били ограничени неоправдано до степен да е лишен от ефективна адвокатска защита. Следователно няма нарушение на чл. 6 §§ 1 и 3 в този аспект.

Съдът е намерил нарушение и на правата на жалбоподателя на личен и семеен живот по чл. 8 заради немотивираният отказ на властите да разрешат на жалбоподателя да бъде посетен от родителите си по време на процеса, продължил повече от три години (§§94-104).

На основание чл. 41 от Конвенцията Съдът е присъдил на жалбоподателя обезщетение за неимуществени вреди в размер на 10 000 евро.

Резюме и превод: адв. София Разбойникова